

CHIMAMANDA NGOZI
ADICHIEOVÁ
PŮL ŽLUTÉHO
SLUNCE

HOST

Od autorky
románu
AMERIKÁNA

Winner
of Winners
Women's Prize
for Fiction

CHIMAMANDA NGOZI
ADICHIEOVÁ
PŮL ŽLUTÉHO
SLUNCE

PŘELOŽIL VLADIMÍR KLÍMA

BRNO
2021

HALF OF A YELLOW SUN

Copyright © 2006, Chimamanda Ngozi Adichie

All rights reserved

Translation © Vladimír Klíma, 2008

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2021 (elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-0621-7 (PDF)

ISBN 978-80-275-0622-4 (ePUB)

ISBN 978-80-275-0623-1 (MobiPocket)

Dědečkům, které jsem nikdy nepoznala,
Nwoyemu Davidu Adichiemu a Aro-Nwekemu
Felixi Odigwemu. Nepřežili válku.

Babičkám Nwabuodu Regině Odigweové
a Nwamgbafor Agnes Adichieové,
pozoruhodným ženám, které ji přežily.

Tato kniha je věnována jejich památce:
ka fa nodu na ndokwa.

A Mellitusovi, ať už je kdekoli.

Dnes jej ještě vidím —
suchý, tenký jako drát na slunci a prach suchých měsíců —
základní kámen na droboučkových troskách vášnivé odvahy.

CHINUA ACHEBE

Z básně „Mangové semínko“ ve sbírce

Vánoce v Biafře a jiné básně

1. ČÁST
PRVNÍ POLOVINA
ŠEDESÁTÝCH
LET

1

Pán byl trochu blázen. Spoustu let prožil v zámoří, kde četl knihy, v pracovně mluvil sám se sebou, ne vždy odpovídal na pozdrav a měl příliš mnoho vlasů. Ugwuova teta to říkala tiše, když spolu šli po pěšině. „Ale je to dobrý člověk,“ dodala.

„A dokud budeš dobře pracovat, budeš dobře jíst. Dokonce budeš mít každý den maso.“ Zastavila se, aby si odplivla. Sliny jí s mlasknutím vyletěly z úst a přistály na trávě.

Ugwu nevěřil, že by někdo, dokonce ani tento pán, u něhož bude bydlet, jedl maso *každý den*. Své tetě však neodporoval, protože se zalykal nadějemi a horečně si představoval svůj nový život daleko od vesnice. Teď už ušli kus cesty od chvíle, kdy na vyhrazeném parkovišti vystoupili z nákladáku. Do zátylku jim pražilo odpolední slunce. Jemu to ale nevadilo. Klidně by šel po ještě žhavějším výsluní celé hodiny. Dosud nikdy neviděl něco takového jako tyto ulice, které se před ním objevily, když prošel univerzitní bránou, ulice tak hladoučké a vyasfaltované, že se mu chtělo přitisknout k nim tvář. Nikdy by nedokázal své sestře Anulice popsat, jak jsou ty domy natřeny nebeskou modří, jak sedí vedle sebe jako vychovaní, dobře oblečení muži a jak jsou živé ploty mezi nimi sestříhány tak naplocho, že vypadají jako stoly obalené listím.

Teta šla rychleji a její sandály vydávaly pleskavé zvuky, jež se tichou ulicí vracely ozvěnou. Ugwu by rád věděl, jestli i ona přes tenké podrážky cítí, jak se asfalt pod jejíma nohama rozehrívá.

Prošli kolem nápisu *Odin Street* a Ugwu si opakoval *street*, jako pokaždé, když zahlédl nějaké anglické slovo, které není moc dlouhé. Cítil něco opojně sladkého, když vcházeli do kampusu. To už věděl, že vůně vychází z bílých květin, jež na keřích u vstupu vytvářely celé trsy. Keře byly zformovány do tvaru mírných kopečků. Nad trpčícím se trávníkem se vznášeli motýli.

„Pánovi jsem pověděla, že se všechno naučíš rychle, jedna dvě,“ ozvala se teta. Ugwu pozorně přisvědčil, ačkoli už mu to řekla mnohokrát, kdykoli mu vyprávěla o tom, z čeho pramení jeho štěstí: Před týdnem zametala chodbu na katedře matematiky a slyšela, jak pán říká, že potřebuje sluhu, aby u něho uklízel. Tak hned prohlásila, že to zařídí, dříve než se písarčka nebo poslíček stačili nabídnout, že někoho seženou.

„Budu se učit rychle, teto,“ řekl Ugwu. Zíral na auto v garáži: kovový pás obepínal jeho modrou karoserii jako náhrdelník.

„A pamatuj, že když tě zavolá, vždycky odpovíš *ano, pane!*“

„Ano, pane,“ opakoval Ugwu.

Stáli před prosklenými dveřmi. Ugwu odolal nutkání natáhnout ruku a dotknout se betonové zdi, aby poznal, jak se liší od hliněné v matčině chýši, na které jsou dosud znát drobné otisky prstů, které ji stavěly. Na chvíli zatoužil vrátit se do matčiny chýše, tam do chladného přítmí pod rákosovou střechou. Nebo do tetiny chýše, která je ve vsi jediná krytá střechou z vlnitého plechu.

Teta zatukala na sklo. Ugwu zpozoroval bílé záclony za dveřmi. A nějaký hlas anglicky řekl: „Ano? Vstupte.“

Než vešli, zuli si sandály. Ugwu ještě nikdy neviděl tak rozlehlou místnost. Navzdory hnědým pohovkám postaveným v půlkruhu, příručním stolkům mezi nimi, policím přetékaným knihami a stolu uprostřed, na němž stála váza s červenými a bílými umělými květinami, se zdálo, že je v ní prostoru stále víc než dost. Pán seděl v křesle, oblečený v tričku a šortkách. Neseděl zpřímá, ale napůl ležel a tvář mu zakrývala kniha, jako by zapomněl, že právě kohosi vyzval, ať jde dál.

„Dobré odpoledne, pane. Tohle je to dítě,“ řekla teta.

Pán vzhledl. Měl velmi tmavou pleť odstínu staré kůry a hrud' i nohy mu pokrývaly ještě tmavší chlupy. Sundal si brýle. „Dítě?“ „Sluha, pane.“

„A tak, přivádíš toho sluhu. *I kpotago ya*.“ Pánova igboština pohladila Ugwuovy uši jako pírkó. Zabarvovaly ji anglické klouzavé zvuky, takhle mluví igbosky ten, kdo často hovoří anglicky.

„Bude pilně pracovat,“ řekla teta. „Je to hodný kluk. Stačí říct, co má udělat. Děkuji, pane.“

Pán odpověděl zamručením. Prohlížel si Ugwua i tetu trochu rozržitě, jako by mu jejich přítomnost bránila vzpomenout si na něco důležitého. Teta chlapce poplácala po rameni, zašep-tala, ať se snaží, a otočila se ke dveřím. Po jejím odchodu si pán zase nasadil brýle a věnoval se knize, sjel do zešíkmené polo-hy a natáhl si nohy. I stránky v knize obracel, aniž od ní od-trhl oči.

Ugwu stál u dveří a čekal. Okny sem proudilo sluneční světlo a jemný vánek chvílemi čechral záclony. V místnosti bylo ticho, narušované jen tím, jak pán obracel stránky. Ugwu chvíli stál a potom se začal zvolna blížit k policím s knihami, jako by se v nich chtěl ukrýt. Za okamžik se sklonil k podlaze a mezi ko-leny houpal svou tašku upletenou z rařiových vláken. Pohlédl na strop, tak vysoký a tak pronikavě bílý. Zavřel oči a snažil se znovu si vybavit tuto prostornou místnost s cizím nábytkem, ale nedokázal to. Otevřel oči a znovu ohromen tím zázrakem se rozhlédl, aby se přesvědčil, že tohle vše je opravdické. Když pomyslí, že by seděl na těchto pohovkách, leštil tuto kluzkou hladkou podlahu a pral tyhle průsvitné záclony...

„*Kedu afa gi?* Jak se jmenuješ?“ polekal ho otázkou pán.

Ugwu se postavil.

„Jak se jmenuješ?“ zeptal se pán znovu a napřímil se. Křeslo ho bylo plné. Husté vlasy mu na hlavě trčely do výšky, měl svalnaté paže a široká ramena. Ugwu čekal někoho staršího a subtil-nějšího a nyní rázem dostal strach, že se třeba nezalíbí tomuto pánovi, který vypadá tak mladě a zdatně, jako by ani žádnou pomoc nepotřeboval.

„Ugwu, pane.“

„Ugwu. A jsi z Obukpy?“

„Z Opi, pane.“

„Je ti něco mezi dvanácti a třiceti,“ pán mhouřil oči. „Nejspíš třináct.“ *Třináct* řekl anglicky.

„Ano, pane.“

Pán se vrátil ke knize. Ugwu tam zůstal stát. Pán přeletěl několik stran a zvedl hlavu. „Ugwu, jdi do kuchyně. V ledniče bys měl najít něco k snědku.“

„Ano, pane.“

Ugwu opatrně vešel do kuchyně a přitom s každým krokem pomalu našlapoval. Když spatřil tu bílou věc, vysokou téměř jako on, věděl, že je to lednička. Teta mu o ní vyprávěla. Říkala, že je to studená stodola, ve které se jídlo nezkaží. Otevřel ji a prudce se nadechl, když mu studený vzduch začal proudit do tváře. V různých přihrádkách ležely pomeranče, chléb, pivo, nealkoholické nápoje a mnoho věcí v balíčcích a konzervách. A nahoře se lesklo pečené kuře, které bylo až na jedno stehno celé. Ugwu se natáhl a sáhl na kuře. Lednička mu namáhavě dýchala do uší. Znovu sáhl na kuře, olízl si prsty a pak utřhl zbylé stehno. Jedl, až mu nakonec v ruce zbyly jen rozlámané vysáté kostičky. Pak si ulomil kousek chleba, takový, o jaký by se s radostí rozdělil se svými sourozenci, kdyby k nim přišel nějaký příbuzný a přinesl jej darem. Jedl chvatně, co kdyby přišel pán a rozmyslel si to. Když dojedl, stoupl si ke dřezu a snažil se rozpomenout na tetina slova o tom, jak se pouští voda, aby tekla proudem jako pramen, ale vtom vešel pán. Oblékl si mezitím košili se vzorkem a kalhoty. Z kožených sandálů mu vykukovaly prsty, které vypadaly žensky, asi proto, že byly tak čisté. Patřily k nohám, jež vždycky chodily obuté.

„Co je?“ zeptal se pán.

„Pane?“ Ugwu ukázal na dřez.

Pán k němu přistoupil a otočil kovovým kohoutkem. „Měl bys se porozhlédnout po domě a dát si tašku do prvního pokoje z chodby. Já se jdu projít, abych si pročistil hlavu.“

„Ano, pane.“ Ugwu se díval, jak odchází zadními dveřmi. Není vysoký, chodí hbitě a rázně, vypadá jako ten Evropan, který se proslavil jako zápasník v Ugwuově vesnici.

Ugwu zavřel vodu, znovu ji pustil a zase zavřel. Tak to střídal, až se z toho kouzla s tekoucí vodou, kuřete a chleba, blaženě spočívajícím v jeho žaludku, rozesmál. Prošel obývacím pokojem do chodby. Na policích a stolech ve třech ložnicích se tyčily stohy knih stejně jako u umyvadla a na skříňkách v koupelně, v pracovně se vršily od podlahy až ke stropu a ve spíži prostor vedle basiček s kolou a kartonů piva značky Premier zaplňovaly hromady starých časopisů. Některé knihy ležely vzhůru nohama, byly otevřené, jako by je pán ještě nedočel a už spěchal k dalším. Ugwu se snažil číst názvy, ale byly většinou moc dlouhé a těžké. *Neparametrické metody. Africký přehled. Velký řetězec bytí. Normanský vliv na Anglii.*

Z jednoho pokoje do druhého chodil po špičkách, protože cítil, jak má špinavé nohy. A přitom si stále silněji umiňoval, že bude dělat pánovi radost, aby se v tomto domě masa a chladných podlah udržel. Když prozkoumával záchod a přejížděl rukou po černém sedátku z umělé hmoty, uslyšel pánův hlas.

„Kde tě mám, dobrý muži?“ *Dobry muži* řekl anglicky.

Ugwu se vrátil do obývacího pokoje. „Ano, pane?“

„Ještě jednou, jak se jmenuješ?“

„Ugwu, pane.“

„Ano, Ugwu. Podívej se, *nee anya*, víš, co to je?“ Pán ukázal na kovovou krabici s nebezpečně vyhlížejícími knoflíky. Ugwu se podíval a řekl: „Ne, pane.“

„To je gramorádio. Je nové a moc dobré. Není jako ty staré gramofony, které musíš pořád natahovat. Musíš na ně být opatrný, moc opatrný. Nikdy se do něho nesmí dostat voda.“

„Ano, pane.“

„Jdu hrát tenis a pak si zajdu do profesorského klubu.“ Pán sebral pár knih ležících na stole. „Vrátím se pozdě. Tak se zabýdli a odpočiň si.“

„Ano, pane.“

Ugwu se díval, jak pán vyjíždí z nádvoří, a pak šel a stoupl si ke gramorádiu, důkladně si ho prohlížel, ale nedotýkal se ho. Potom chodil domem nahoru a dolů, sahal na knihy, záclony, nábytek a talíře. Když se setmělo, rozsvítil světlo a žasl nad tím, jak září žárovka visící od stropu, jak nevrhá na zeď dlouhé stíny jako z domu důvěrně známé lampy s palmovým olejem. Teď asi matka chystá večeři, drtí v hmoždíři *akpu* paličkou, kterou pevně svírá oběma rukama. Mladší manželka Chioke se zase stará o hrnec s vodovou polévkou stojící na otevřeném ohni mezi třemi kameny. Děti se vrátily od vody a budou se škádlit a honit pod chlebovníkem. Anulika na ně asi dohlédne. Je teď nejstarší dítě v rodině. Až se sesednou k jídlu kolem ohně, bude tšít tahanice, při nichž se mladší děti budou prát o kousky sušené ryby z polévky. Počká, až se všechno *akpu* dojí, a potom rybu rozdělí tak, aby každé dítě dostalo kousek. Největší si nechá pro sebe, jako to vždycky dělával Ugwu.

Ugwu otevřel ledničku, aby si dal kousek chleba s kuřetem. Cpal si jídlo rychle do pusy a srdce se mu rozbušilo jako při běhu. Pak si vybral další kousky masa a utrl křídla. Než odešel do ložnice, napěchoval si jimi kapsy šortek. Nechá si je, dokud ho nenavštíví teta, a požádá ji, ať je dá Anulice. Snad by jí mohl říct, aby dala trochu taky Nnesinachi. Třeba to přiměje Nnesinachi, aby si ho všimla. Nikdy přesně nepochopil, v jakém je s ní příbuzenském vztahu, ale ví, že jsou ze stejného rodu, a tak se nemohou vzít. Přesto by byl rád, kdyby mu jeho matka pořád nepřipomínala, že Nnesinachi je jeho sestra, třeba takhle: „Vezmi tenhle palmový olej mamě Nnesinachi, a když nebude doma, nech ho u své sestry.“

Nnesinachi s ním vždy hovoří mdlým hlasem a tšká očima, jako by jí jeho přítomnost byla úplně jedno. Někdy ho osloví Chiejino, jménem jeho bratrance, který mu vůbec není podobný, a když Ugwu řekne: „To jsem já,“ odpoví: „Promiň, bratříčku Ugwu.“ Přitom si zachovává takový odstup, z něhož plyne, že si nepřeje pokračovat v hovoru. Ale Ugwu vyřizuje u ní doma věci rád. Jsou to příležitosti, kdy ji vidí, jak se sklání, aby rozfoukala

oheň z klacíků, aby nařezala listy *ugu* na polévku své mamě, nebo prostě vysedává venku, stará se o své mladší sourozence a oděv má přitom natolik svěšený, že Ugwu může vidět vršek jejích prsou. Hned jak jí začala ta špičatá prsa růst, Ugwua zajímalo, jestli jsou rozměklé nebo tvrdé jako nezralé plody stromu *ube*. Častokrát si přál, aby Anulika neměla tak plochý hrudník. Rád by věděl, proč zůstává tak pozadu, když je zhruba stejně stará jako Nnesinachi, čím to tedy je, že u ní prsa necítí. Anulika ho při tom samozřejmě plácne přes ruce a taky mu třeba dá i facu. Jenže on to udělá rychle, stiskne ji a uteče, a tak má aspoň představu a ví, co může čekat, až si nakonec sáhne na Nnesinachi.

Avšak nyní, když ji strýc požádal, aby přijela do Kana a vyučila se tam řemeslu, si Ugwu začal dělat hlavu s tím, že už se jich nikdy nedotkne. Koncem roku pojede Nnesinachi na Sever a to už nejmladší dítě její matky, které teď nosívá, začne chodit. Ugwu chtěl projevovat radost a vděčnost jako ostatní v rodině. Koneckonců na Severu se dá vydělat. Zná lidi, kteří tam odešli za řemeslem, vrátili se domů, strhli staré chýše a postavili si domky se střechou z vlnitého plechu. Jenže Ugwu má strach, že se jeden z těch severských obchodníků s břichem jako kotlík na Nnesinachi podívá a hned přinese jejímu otci palmové víno. A Ugwu se těch ňader už nedotkne. Zachoval si je ve vzpomínkách na každičku z těch četných nocí, kdy se dotýkal sám sebe, zprvu zlehka a potom silněji, až se z něho vydralo tlumené zasténání. Pokaždé začal u jejího obličejce, plnosti jejích tváří a slonovinového odstínu jejích zubů. Pak si představil, jak ho objímají její paže a jak se nad ním zjevuje její tělo. Nakonec nechal svou fantazii vytvarovat její ňadra. Někdy cítil, že jsou tuhá a lákají ho, aby se do nich zakousl, jindy byla tak měkká, že se bál, ať jí jeho pomyslný stisk nezpůsobí bolest.

Na okamžik uvažoval o tom, že si ji v duchu přivolá dnes večer. Rozhodl se, že ne. Ne hned první noc v pánově domě v posteli, která vůbec není taková jako jeho ručně splétaná rafiová rohož. Nejdřív zabořil ruce do měkkého pérování matrace. Potom si prohlédl vrstvy příkrývek na ní a váhal, zda má spát

na nich, nebo je odklidit či odsunout, než půjde spát. Potom se vyškrábal nahoru a ulehl na horní vrstvu příkrývek s tělem stočeným do klubíčka.

Zdálo se mu, že ho volá pán: „Ugwu, dobrý muži!“ Když se probudil, stál pán u dveří a díval se na něj. Tak to asi nebyl sen. Vyhrabal se z postele a zmateně se díval na okna se staženými záclonami. To už je tak pozdě? Oklamala ho snad ta měkká postel a zavinila, že zaspal? On přece obyčejně vstává při prvním kohoutím kokrhání.

„Dobré jitro, pane.“

„Je tu cítit pečené kuře.“

„Promiňte, pane.“

„Kde je to kuře?“

Ugwu prohrabal kapsy šortek a vytáhl kousky kuřecího masa. „To vaši lidi jedí, když spí?“ zeptal se pán. Měl na sobě něco, co vypadalo jako ženský plášť, a mechanicky točil páskem uvázaným kolem pasu.

„Pane?“

„Tos chtěl jíst kuře v posteli?“

„Ne, pane.“

„Jídlo zůstane v jídelně a v kuchyni.“

„Ano, pane.“

„A dnes se bude muset uklidit kuchyň i koupelna.“

„Ano, pane.“

Pán se otočil a odešel. Ugwu stál uprostřed pokoje, třásl se a stále držel v napřažené ruce kousky kuřete. Byl by raději, kdyby na cestě do kuchyně nemusel jít kolem jídelny. Posléze vložil kuře zpátky do kapes, zhluboka se nadechl a vyšel z pokoje. Pán seděl u stolu v jídelně a na hromádce knih měl hrníček na čaj.

„Víš, kdo ve skutečnosti zabil Lumumbu?“ zeptal se pán a odtrhl oči od nějakého časopisu. „Američané a Belgičané. S Katanbou to nemělo nic společného.“

„Ano, pane,“ řekl Ugwu. Přál si, aby pán hovořil dál, aby mohl naslouchat zvuknému hlasu, v němž se do igboských vět harmonicky mísila anglická slova.

„Ty jsi můj sluha,“ řekl pán. „Když ti přikážu, abys šel ven a klackem zmlátil nějakou ženu, která jde po ulici, a ty jí na noze uděláš krvácející ránu, kdo za to zranění může, ty nebo já?“

Ugwu zíral na pána, vrtěl hlavou a přemýšlel, jestli pán nějak oklikou naráží na ty kousky kuřete.

„Lumumba byl předsedou konžské vlády. Víš, kde je Kongo?“ zeptal se pán.

„Nevím, pane.“

Pán rychle vstal a šel do pracovny. Ugwu byl tak zmatený a vystrašený, že se mu rozechvěla oční víčka. Pošle ho pán domů, protože nemluví dobře anglicky, má přes noc v kapse kuře a nezná ta cizí místa, jež pán jmenoval? Pán se vrátil se širokým papírem, rozevřel ho a položil na jídelní stůl. Přitom odstrčil knihy a časopisy. Perem ukázal: „Tohle je náš svět. A přestože se lidé, kteří nakreslili tuhle mapu, rozhodli, že povýší svou zemi nad naši, není tu žádné nahoře ani dole, jak vidíš.“ Pán zvedl papír a složil jej tak, že jeden kraj se dotýkal druhého a mezi nimi vznikla dutina. „Náš svět je kulatý a nikdy nekončí. *Nee anya*, tohle všechno je voda, moře a oceány, tady je Evropa a tady náš světadíl Afrika a Kongo je uprostřed. Tady dál je Nigérie a Nsukka je na jihovýchodě. Tady jsme my.“ Poklepal na to místo perem.

„Ano, pane.“

„Chodil jsi do školy?“

„Do druhé třídy, pane. Ale všechno se učím rychle.“

„Do druhé? A před kolika lety?“

„To už je mnoho let, pane. Ale všechno se učím rychle.“

„A proč jsi přestal se školou?“

„Úroda byla špatná, pane.“

Pán pomalu pokýval hlavou. „A proč otec nenašel někoho, kdo by mu na školné pro tebe půjčil?“

„Pane?“

„Tvůj otec si měl vypůjčit!“ vyhrkl pán a přešel do angličtiny. „Vzdělání má mít přednost! Jak se máme ubránit vykořisťování, když nebudeme mít nástroje, abychom vykořisťování pochopili?“

„Ano, pane,“ mocně kývl hlavou Ugwu. Byl odhodlán působit co nejbystřejší kvůli divokému záblesku, který se objevil v pánových očích.

„Dám tě zapsat do zaměstnanecké základní školy,“ řekl pán a nepřestával perem tukat do papíru.

Teta řekla Ugwuovi, že když bude pár let dobře sloužit, pán ho pošle do obchodní školy, kde se naučí psát na stroji a těsnopis. Zmínila se sice o zaměstnanecké základní škole, ale jen proto, aby mu sdělila, že je pro děti vyučujících, co nosí modré uniformy a bílé ponožky s tak složitou obrubou, že člověk neví, proč se mrhá takovou spoustou času na obyčejné ponožky.

„Ano, pane,“ přitakal, „děkuji, pane.“

„Myslím, že budeš mezi spolužáky asi nejstarší, když ve svém věku nastoupíš do třetí třídy,“ pokračoval pán. „A jejich úctu si můžeš získat jen tím, že budeš nejlepší, rozumíš?“

„Ano, pane.“

„Sedni si, dobrý muži.“

Ugwu si vybral židli co nejdál od pána a nemotorně tiskl nohy k sobě. Raději by stál.

„Jsou dvě odpovědi na to, co tě budou učit o naší zemi: správná odpověď a odpověď, kterou ve škole dáváš, abys prošel. Musíš číst knihy a naučit se obě odpovědi. Dám ti knihy, výtečné knihy.“ Pán se zastavil a usrkl čaje. „Budou tě učit, že řeku Niger objevil jeden běloch jménem Mungo Park. To je blbost. Naši lidé v Nigeru lovili dávno předtím, než se narodil dědeček Munga Parka. Ale při zkoušce napiš, že to byl Mungo Park.“

„Ano, pane.“ Ugwu by byl rád, kdyby ten člověk zvaný Mungo Park pána tolik neurazil.

„A nic jiného říct neumíš?“

„Pane?“

„Zapívej mi písničku.“

„Pane?“

„Zapívej mi písničku. Jaké znáš písničky? Zpívej!“ pán si sundal brýle. Obočí měl zježené a vážné. Ugwu začal zpívat

starou píseň, kterou se naučil v otcově hospodářství. Srdce se mu v prsou mocně rozbušilo. „*Nzogbo nzogbu enyimba, enyi...*“

Nejdřív zpíval tiše, ale pán zaťukal perem na stůl a řekl: „Nahlas!“ A tak zpíval hlasitěji a pán stále říkal „nahlas“, až začal řvát. Když to Ugwu párkrát přezpíval, pán mu řekl, ať toho nechá. „Dobrá, dobrá. Umíš uvařit čaj?“

„Ne, pane. Ale učím se rychle,“ řekl Ugwu. Zpěv mu přinesl vnitřní uvolnění, dýchal lehce a srdce mu už nebušilo. Byl přesvědčený, že pán je blázen.

„Většinou jím v klubu. Tak počítám, že teď budu muset domů nosit víc jídla, když tu mám tebe.“

„Pane, vařit umím.“

„Ty vaříš?“

Ugwu přikývl. Strávil mnoho večerů tím, že se díval, jak matka vaří. Rozdělával jí oheň, rozdmýchával řeřavé uhlí, když plameny začaly skomírat. Loupal a drtil jamy i kasavu, vyfoukával slupky z rýže, vybíral pilouse z bobů, loupal cibuli a drtil koření. Když byla matka nemocná a trpěla kašlem, často si přál, aby mohl vařit on, a ne Anulika. S tímhle se nikomu nepsvěřil, ani Anulice. Ta mu už řekla, že tráví příliš mnoho času s ženami a kolem vaření, a že když to takhle půjde dál, třeba mu ani neporostou vousy.

„Nu, tak můžeš vařit jídlo pro sebe,“ řekl pán, „napiš seznam, co potřebuješ.“

„Ano, pane.“

„Nevíš, jak se dostat na tržiště, že ne? Požádám Joma, aby ti to ukázal.“

„Joma, pane?“

„Jomo se stará o dům. Chodí sem třikrát týdně. Zvláštní člověk, zažil jsem, jak si povídá s krotony.“ Pán se odmlčel. „No, bude tady zítra.“

Potom Ugwu sepsal seznam potravin a dal ho pánovi.

Pán chvilku hleděl do seznamu. „Podivuhodná směs,“ řekl anglicky, „počítám, že tě ve škole naučí používat víc samo-
hlásek.“

Ugwua pobavený výraz v pánově obličejí nepotěšil. „Potřebujeme dřevo, pane,“ pronesl.

„Dřevo?“

„Na vaše knihy, pane. Abych je mohl urovnat.“

„Ach tak, *police*. Asi bychom mohli umístit další police někde jinde, třeba na chodbě. Promluvíím s někým z technického odboru.“

„Ano, pane.“

„Odenigbo. Říkej mi Odenigbo.“

Ugwu na něj upřel pochybovačný pohled. „Pane?“

„Nejmenuji se *pane*. Říkej mi Odenigbo.“

„Ano, pane.“

„Vždy se budu jmenovat Odenigbo. *Pán* se může měnit. Zítřa bys mohl být pánem ty.“

„Ano, pane — Odenigbo.“

Ugwuovi se *pán* líbilo víc, neboť za tím slovem stála síla. A když po několika dnech přišli dva muži z technického odboru, aby přidělali na chodbě police, řekl jim, že budou muset počkat, až se pán vrátí. Ugwu sám nemohl podepsat bílý papír se slovy napsanými na stroji. A to *pán* řekl hrdě.

„Je to jeden z těch vesnických sluhů,“ prohlásil přezíravě jeden muž z dvojice. Ugwu mu pohlédl do tváře a zamumlal kletbu, ať na něho i veškeré jeho potomstvo trvale dolehne průjem. Když rovnal pánovy knihy, zařekl se, že už nebude nic říkat nahlas a naučí se podepisovat formuláře.

V dalších týdnech prolezl kdejaký kout v domě, objevil úl vězící ve větvích ledvinovníku a motýly, kteří se slétali na předním dvorku, právě když slunce nejvíc pánilo, a hlavně si dal záležet, aby se seznámil s rytmem pánova života. Každý den ráno doručovatel nechal u vchodu *Daily Times* a *Renaissance* a Ugwu je vyložil na stole hned vedle pánova čaje a chleba. Než pán dosnídal, měl umyté auto značky Opel, a když se pán vrátil z práce a odpočíval, Ugwu opět auto očistil, než pán odjel na tenisový kurt. V těch dnech, kdy pán trávil hodiny v pracovně, se Ugwu všude kolem pohyboval tiše. Když pán přecházel po

chodbě a hovořil silným hlasem, Ugwu se staral o to, aby měl horkou vodu na čaj. Podlahy drhl denně a cídil i okenní skla, až se leskla v odpoledním slunci. Všimal si i drobných prasklinek ve vaně a leštil talířky, na nichž se pánovým přátelům podával ořech kola. Každý den byli v obývacím pokoji aspoň dva hosté a ze ztlumeného gramorádia se linula hudba fléten tak tiše, že hovor, smích a cinkot skleniček jasně doléhaly až do kuchyně nebo do chodby k Ugwuovi, když žehlil pánovy šaty.

Chtěl udělat víc a poskytnout pánovi všechny důvody, aby si ho nechal, a tak jednou ráno vyžehlil pánovy ponožky. Nevypadaly zmačkaně, ty pruhované ponožky, ale Ugwu usoudil, že by mohly být ještě vyhlazenější. Horká žehlička zasyčela, a když ji zvedl, uviděl, že se na ni přilepila polovina ponožky. Ztuhl. Pán snídal v jídelně u stolu a každou chvíli se tu objeví, aby si natáhl ponožky, obul boty, vzal si z police desky a šel do práce. Ugwu zkoušel schovat ponožku pod židli a chtěl uhánět k zásuvce pro nový pár, ale nohy mu vypověděly službu. Stál tam se spálenou ponožkou a věděl, že ho takhle uvidí pán.

„Žehlil jsi mi ponožky, že?“ zeptal se pán. „Ty hloupý ignorante.“ *Hloupý ignorant* mu vyklouzl z úst jako nářev.

„Promiňte, pane, promiňte, pane.“

„Říkal jsem ti, abys mi neříkal pane.“ Pán vzal z police desky. „Jdu pozdě.“

„Pane, měl bych přinést jiné ponožky?“ zeptal se Ugwu. Ale pán už vklouzl naboso do bot a spěchal ven. Ugwu slyšel, jak za sebou zabouchl dveře a odjel. Chlapec cítil tíhu na prsou. Nevěděl, proč ty ponožky žehlil, proč nezůstal jen u safari obleku. To asi zlí duchové, ti ho k tomu dohnali, říkal si. Ostatně číhají všude. Kdykoli stonal s horečkou nebo když jednou spadl ze stromu, matka mu vtírala *okwumu* do kůže a mumlala: „Musíme je přemoct, nevyhrajou to.“

Šel na přední dvorek a kolem kamenů podél pěstěného trávníku. Zlí duchové nevyhrajou. On jim to nedovolí. Uprostřed trávníku, jako ostrov v zeleném moři, bylo kulaté místo bez trávy a tam rostla štíhlá palma. Ugwu jakživ neviděl žádnou palmu,

kteřá by byla tak nízka, nebo strom, na němž by se listy tak dokonale vzdouvaly. Palma vypadala příliš slabá, než aby nesla ovoce, a jako většina rostlin tady nebyla k užitku. Zvedl kamínek a mrštil jej do dálky. Tolik promarněného místa. U nich ve vesnici lidi obdělávají sebemenší plochy před domem a pěstují užitečné byliny i zeleninu. *Arigbe*, oblíbenou bylinu jeho babičky, však není třeba pěstovat, protože ta všude divoce roste sama. Babička říkávala, že *arigbe* člověku obměkčuje srdce. Byla druhá ze tří manželek, a tak neměla zvláštní postavení, jaké mívá první či poslední žena. Předtím než manžela o něco požádá, vyprávěla Ugwuovi, uvaří mu kořeněnou jamovou kaši s *arigbe*. A vždycky to zabralo. Třeba to zabere i u pána.

Ugwu chodil kolem a hledal *arigbe*. Díval se mezi růžové květy, pod ledvinovník, na jehož větví visí úl, na citronovník, po jehož kmenech nahoru a dolů pochodovali černí termity, i pod papáje, do jejichž zrajících plodů vyklovali ptáci pořádné díry. Ale půda byla čistá, bez bylin. Jomo ji vyplel důkladně a pečlivě a nic nechtěného tam nemohlo zůstat.

Když se poprvé setkali, Ugwu Joma pozdravil. Jomo kývl hlavou, pokračoval v práci a neřekl nic. Byl to malý muž s tuhým vyschlým tělem, o kterém Ugwu usoudil, že potřebuje zalévat víc než rostliny, na které lil vodu z plechové konve. Nakonec Jomo zvedl hlavu a igbosky řekl: „*Afa m bu Jomo*, jsem Jomo.“ Jako by Ugwu jeho jméno neznal. „Někteří lidé mi říkají Kenyatta podle keňského vůdce. Jsem lovec.“

Ugwu nevěděl, co na to má říct, protože Jomo se mu díval zpřímá do očí, jako by čekal, že uslyší, co pozoruhodného Ugwu vykonal.

„Jaká zvířata zabíjíš?“ zeptal se Ugwu. Jomo se rozzářil, jako by si přál dostat právě tuhle otázku, a začal vykládat o lovu. Ugwu seděl na schodech, které vedou do zadního dvora, a naslouchal. Od prvního dne Jomovým historkám nevěřil — jak Jomo holýma rukama bojoval s levhartem, jak zabil jednou ranou dva pavíány —, ale Ugwu je poslouchal rád a ty dny, kdy přicházel Jomo, odkládal praní pánova oblečení, aby si mohl